

Predplata u Šibeniku:
Pojedini broj stoji 4 para.
Na kuću 6 para.
Predplata van Šibenika:
na godinu 8 Kr.,
na po godinu 4 Kr.

Vlasnik,
izdavaatelj i odgovorni urednik:
VLADIMIR KULIĆ.

HRVATSKA RIEČ

IZLAZI SRIEDOM I SUBOTOM.

Pisma i predplate šalju se ured-
ništvu. — Ne frankirana se pisma
ne primaju. Rukopisi se ne vra-
ćaju. — Oglasi se tiskaju po 30
para, probna, zvalje, itd. po
40 para redak ili po pogodbi.

Tiskarstva
Ivan Šfaginatz
Trg Sv. Ivana.

Šibenik, 30. kolovoza.

Znamenita sjednica obćinskog šibenskog vieća obdržala se prošle nedjelje. Vieće je bilo sazvano usljed poznate odluke Zemalj. Odbora. Prisustvovao je i kotarski poglavar Madirazza. Tók i uspjeh te sjednice najbolji su odgovor svoj onoj bezstidnoj galami, koju je „M. Jedinstvo“ bilo podiglo proti obćinskoj upravi. Mi ćemo za danas zabilježiti ovdje samo obći dojam te sjednice, jer će o potankostima ciela pokrajina bit obavještena, kad se objelodani u posebnoj knjižici sve, što se na njoj pretreslo i zaključilo. — Prvo svega moramo iztaknuti, da su na toj sjednici bili nazočni i poznati tužitelji Borčilo i Škarica. Prigovori, koji su oni tekom viećanja izneli, smiešni su i zlobni, kao što je u obće bila smiešna i zlobna ciela njihova tužba na Zemaljski Odbor, koji se u poznatoj odluci na najteže njihove osvade nije ni osvrtno, nešavši ih skroz bez temelja.

Te su osvade tako teške, da spadaju svakako pred forum suda, gdje će i biti prikazane i riešene. Kad to odbijemo iz te tužbe, sve ostalo nema nikakve vrijednosti. — Obćinsko vieće, koje je po iscrpljivo izvješću obćinskog upraviteljstva, svestrano bilo obznanjeno o načinu, kako je obćinska uprava razpologala obćinskim novcem, nije imalo druge zadaće, nego da prema istoj odluci Zemalj. Odbora odobri one svote, koje je nova Obćinska Uprava izdala u potrebite i shodne svrhe, kadšto preko, a kadšto niže proračunog iznosa, a da nije za to učinila ni novčica novoga duga. Eto na što se sve svadja odluka Zemalj. Odbora i tužba njemu prikazana. Vieće dakle nije imalo da odobri nikakav dug nove uprave, ali je moralo odobriti dugove stare uprave, koje će svi obćinari još za drugo vremena cutiti. Izvješće uprave, pročitano u nedjeljnoj sjednici obćinskog vieća nije drugo nego nepo-

bitna i teška obtužba stare uprave pred cielom obćinom i pred cielim javnim mnijenjem.

Kako rekosmo, nova obćinska uprava nije učinila ni novčica duga, i ako je obalila prireze, i ako je izplatila dio starih dugova, i ako je izvela tolike javne radnje, i ako je povećala plaće obćinskim činovnicima. Sve su ovo vrlo dobro znali prisjednici Borčilo i Škarica, jer su bili uvijek prisutni sjednicama Upraviteljstva, u kojima se sve to razpravilo i zaključilo, ali su ipak imali srca podneti Zemalj. Odboru i Namjestništvu one nizke tužbe, kojima smo se potanko pozabavili u našem listu. Ako ikad, to bi sada mogli uvidjeti, da su bili zlo svjetovani i navedeni. Al ne; — pametni prisjednik Škarica znao se u istom vieću izraziti, da je ono dobro uradio i da će tako uvijek raditi, a prisjednik Borčilo, da tobož izkaže svoje junaštvo i pravičnost u poslu klaonice glasovao i sám, da ga se predate sudu. Dokle dovodi zaslijepljenost! —

Ovo par rieči dovoljno je, da čitatelji upoznadu narav i smjer ljudi, koji su se bili digli proti današnjoj obćinskoj upravi.

Današnja obćinska uprava može bit ponosna. Njezine su zasluge i vrline već u obće priznate, a priznalo ih u nedjelju i obćinsko vieće, koje joj je dalo glas potpunog povjerenja.

Kako se širi talijanska misao?

(Svrstetak. Vidi broj 37).

Ako uzmemo u ruke brošuru D. L. Morenosa „Le contese fra Chioggiotti e Slavi nel Litorale Dalmato-Istrijano“ — uvjeriti ćemo se, kako se ovaj najveći zagovaratelj i branitelj Čozota muči, da dokaže, kako oni imaju podpuno pravo ribanja na iztočnim obalama Jadrana i preko jedne morske milje, preko koje, da ga domači ribari nemaju.

Ovaj D. L. Morenosa brani Čozote, prem ih sam nazivlje da su razza, koja još nije civilizirana, te koja je podana pijanstvu i tolikim drugim zlim navadama. On veli: „Questo straniero si sente padrone di fatto, se non di diritto, anche nelle acque dalmate“. Sve ovo ne smeta da na najmanju stvar, što se dogodi među našim i čozotskim ribarima, austrijanska vlada najskrupuloznije kazni naše ljude i daje podpunu zadovoljštinu onima, koji nemaju: „freni morali ne materiali“.

Da bi na ovim žalima sinjeg Jadrana živio njemački narod, a ne Hrvati, sjegurni smo, da Austrija ne bi dozvolila sve ono, što danas dragovoljno pušta.

Nije Austriji dosta, što je hrvatski narod izložila težkoj ribarskoj i pomorskoj borbi napram talijanskom življu, podržanu od talijanske vlade, već ona je tako tu stvar udesila, da se Hrvat ima da bori najprije proti austrijanskoj vladi, koja širi talijanski jezik preko svojih ureda, kó da ovaj narod nema svoj jezik, svoju kulturu i svoju prošlost.

Zadje mo u u kojumudrago državni ured na Jadraniu, ne ćemo naći nit jednog državnog činovnika, a da ne zna talijanski, dok naprotiv ogromna većina ne poznaje hrvatski, kó da dotičnik nije plaćen da služi hrvatskom narodu, već talijanskom. Kad ovomu dodajemo obalnu plovidbu danas u talijanskim rukama, te uništenje naše mornarice, onda možemo reći, da se austrijanski državnici toliko zauzimlju za širenje talijanske misli i talijanskih interesa, da mi sami ne bismo znali reći bi li i sami talijanski državnici znali hoće i uspješnije ovu misao pudurirati. Da sutra Italija zagospoduje Dalmacijom, njojzi ne bi bilo od potrebe ništa da promieni kod državnih ureda, jer je Austrija sve prije to pripremila.

Mi znamo da Austrija ovako radi, jer hoće da nas osiromaši do prosjastva, da nas onemogućući, uništi, ali može biti da se ona vara.

Hrvatski narod trpio je i trpi, jer je trpjeti vičan, nu nek budu oni, koji odlučuju, uvjereni, da će se ove patnje njegove osvetiti uprav na onima, koji su im uzrok. To se već i danas vidi.

Ono, na što se nazad po vieka ne bi bilo ni pomislilo, danas je oživotvoreno

i mi stojimo pred gotovom činjenicom, da su najveća industrijalna poduzeća kod nas u talijanskim rukama. Da ne idemo daleko, dosta nam je pogledati oko sebe. Manojlovac, Krka, Ornica govore jasno, Talijan se je kod nas udomio, svoje kapitale uložio i jaku koloniju podigao. Što je danas oko Šibenika, to će, ako nas glasovi ne varaju, biti sutra i oko Splita i Omiša, a ovo znači mnogo. Novac dobiven otići će preko Jadrana, talijanska misao doći će s Apenina i kod nas se udomiti.

A svemu ovom najviše je austrijska vlada kriva. Ona nas je ostavila bez trgovačkih škola, bez potrebitih željeznica, štoto rieč, spriečavala nam je svaki napredak. Uništila nam je pomorstvo i ekonomično nas je na svakom polju utukla, pak je tudinj došao, da se koristi našom nesretnom zapuštenosti, da sebe ekonomno pomogne, a narodnu svoju misao da proširi.

Ovo su činjenice, koje se ne dadu pobiti, ova su uporišta talijanske misli, koja se tako malo po malo širi po iztočnim obalama Jadrana.

Posljedica svega toga biti će, da će hrvatski narod, kojemu se tim otinlju najbolja sredstva obstanaka, jasno uvjedit, da ga Austrija sustavno izručuje milosti i nemilosti bilo Niemaca, bilo Talijana. Što će iz tog uvjerenja slediti, kad isto postane svojimom cielog naroda, nije naš posao.

Neka Austrija radi slobodno i unpried tako. Mi njezinu radnju samo bilježimo.

Hrvatski narod je odolio do sada svim progovstvima Austrije.

Poslie krunskog vieća u Ištu.

Najglavnija je tačka u razpravama toga vieća bila naravski kriza u monarhiji. Ugarska je u potpunosti „zakonitoj pobuni“: pokrajine i obćine, na osnovi temeljnih zakona, ne će da utjeravaju poreze, nit da daju vojnike za vladu, kojoj su obje parlamentarne kuće zaniekale povjerenje. Prema tome Ugarska će po svoj prilici ostati i bez Delegacija,

Hrvatski grad Šibenik ne pita zaštite ni pomoći od Mletčana

A kad se ne bi moglo sve to krihično predpostaviti, ipak bi trebalo dozvoliti, da su mletački agenti zajedno sa svećenstvom bili uspjehi i u Šibeniku, kao što i u drugim dalmatinskim gradovima, uzdrmati nepokolebivu vjernost šibenskih Hrvata i navesti ih na nevjeru prema svomu narodu i vladaru.

Svakomu je, cijenimo, odveć jasno do kakovih bismo povjestnih posljedica došli, kad bismo dozvolili to lakomno nagadjanje starih mletačkih i domaćih povjestničara, koji su, izkrljujući rieči Ivana Djakona, htjeli tobože dokazati latinski (romanski) značaj grada Šibenika i njegovog područja, i težuju njegovu, da bi se oslobodio hrvatskoga jarna, a podvrgao Mletačkoj Republici još za doba narodne samouprave.

Nego današnja povjestna kritika stavlja za svoje načelo: iztraživanje bez predpostavaka, koje ne traži ono, što može naći radi svrhe i obzira, i što bi rada naći: nego traži i prima samo ono, što se logično i historično savjestnu iztraživaocu predstavlja kao pravo, jer ga pri iztraživanju vodi jedino istinitost, jedino ljubav k istini.

Na temelju tih pravila izpitajmo sada, i to bezstrastveno, izvješće mletačkoga kroničara.

„Mletačko brodovlje dodje najprije pred grad i otok Osor. Čim se je pročulo, da je mletački dužd s velikim brodovljem doplovio, zgrnuše se žitelji obližnjih mjesta, Latini i odmetnici Hrvati, te prisegose duždu zakletvu vjernosti. Na to zapovjedi dužd svima, koji mu se pokloniše, da se pridruže njegovim četam.

Mnogi se odazvaše pozivu i stupiše za novac medju vojnike njegove“.

„Zatim odplovi dužd ravno prema

Zadrnu. Kad se ovomu gradu približi, dodjoše mu u susret biskup sa svećenstvom, i gradski načelnik sa starješinama, te ga odpratiše u grad. U Zadrnu dapače bijahu došli na poklon biskupi krčki i rabski s načelnicima ovih gradova“.

„Kralj (Držišlav) uz to posla u Zadrnu svoje poslanike, nudeći duždu mir, ako ostavi hrvatsko primorje, ali Petar II. Orseolo ne htjede ni čuti o miru i odplosla kraljevske poslanike kući“.

„U Zadru se dužd stade dogovarati sa vojnim poglavcima latinjana i hrvatskih odmetnika, kako bi se moglo bez velikih gubitaka ući s brodovljem u morske zatone, i osvojiti jako utvrđena njihova mjesta“.

Proboravivši pet dana u Zadru i ojačavši svoju vojsku latinskim četama dalmatinskih gradova, odplovi na jug da osvoji hrvatski grad Belgrad (Biograd)“.

Po kazivanju mletačkoga kroničara

iztiče, da se Mletčani ne usudiše izkrcati se na kopno, već stadoše kod bližnjega nekoga otoka (Pašman?)

Odatle posla dužd poslanike u grad i pozva građane, da mu se milom predadu, pa da će ih zapasti njegova milost; ako pak toga ne učine, da će ih silom osvojiti“.

„Belgradski građani nadojše se u velikoj nevolji. Teško im bijaše iznevjeriti se svomu kralju, a s druge strane bijahu uvjereni, da ne bi mogli odoljeti mletačkoj sili. Napokon, skršeni velikim strahom, pokloniše se duždu“.

„Ostavivši dužd Belgrad i ploveći put otoka Vrgade (Levigrade) i ondješnji mu kmeti zavjeriše podvrženost“.

Poslie negov su Vrgadini priznali vlast mletačku, mletački kroničar sledi hilježiti, kako dužd Petar II. Orseolo, ploveći dalje na jug, dodje pred Trogir.

„Cunque Traoremsem urbem ptere...“ (Sledi).

Šibeniku

(nakon izborne pobjede dne 19. kolovoza 1905.)

— *Systema Alcaicum.* —

Moj rodni *grade*, divotni bisere
U slavnoj kruni kraljevstva hrvatskog,
Što svedj si sjao, nikad pao,
Nikad prevrnuo vjerom tvrdom,

Daj da ti pjevam, nikad što nijesam,
Odkad me vila pjesnička nadahnu!
Bilo je želje, — ali rukom
Vila bi gudalo uvijek stegla.

„O pusti, brate, — tiho bi šapnula —
Ne nagli jošte, danak će svanuti,
A ja ću tvoje razžeć srce,
Pjesma će silena iz njeg buknut.

Dostrujiti će srca do narodnog
Hlap skupe krvi u njem prolivene
U prošlosti, u borbam ljutim,
S kojih se rodište slavi tvoje.

Uzavrieti će krvca plamènitâ,
Svjedoćit opet ljubav neugaslu
Spram otačbine, što no u njem
Dizala bedeme neporašne!“

I danak svanu. — Dò srca mojega
Priklanja glavu vila zanèšava,
Nudja mi gusle, glasno veli:
„Zapjevaj ponosno gradu svome!“

Nestrpljiv kò što vjerenik mladjanî
Dan svatbe blažen uzhitno dočeka,
Dočekah i ja zudjen časak.
Daj da ti pjevam, moj rodni *grade!*

O sveta, slavna šibenska *Prošlosti*,
Što sjajiš suncem vieke kroz tolike,
U povjestnici roda moga
Zlaćanim slovima upisana,

Štono si svedjer gomorno vapila
Za nasljednicim djedovskog junaštva,
Na grobove mi predja dabni,
Tihano kucni na ploče drevne,

I šapni onim svetijem kostima:
Otaca zavjet sinci izpunjaju,
Još jednom danas potvrdiše
Hrvatstvo, poštenje Šibenika!

Mog samotnoga mira sa klisure
Promatrò sam te, gdje mi u vrtlogu,
U kòlopletu svakih strasti
Iznireš uvijek, o Šibenice!

Gdje ne daš čelu nikako salazit
Pod raziuu tog gliba nanèšenog
Sa sviju strana, gdje no zivu
Nebrojni dušmani bica našeg.

Svim kušnjam svedj si tvrdo odolio,
Kò pjena mora olujnog o greben,
O prsi tvoje splinu svaka
Navala tudjinstva, zlobe, mržnje.

O svedj si junak bio na mezevu,
Kò lav pred svojom spilom neukrotan,
I za to jesi, s tog ćeš biti
Kula neosvojna, nasip vječni.

Kò nasip gordi ti se suprotstavi,
Kad biesna sila mrzkog samozivstva
Na bedem tvoj je mrzka htjela
Udarit zastavu *polutanstva*.

Kò priroda, kad probjesni srdita,
Pa skupi svoje gromove zatorne,
Olujom djipne, gromom škripne,
Hoće da razčisti uzduh sparni,

I ti si tako djipnuo strahotan,
Skupio snage sviesti i poštenja,
Sudarom silnim jak i smion
Odbio navalu nizkih duša.

O to bje borba, kakove ne pamti
Litica tvrda, kojom se ponosan
Nad sinjim morem dižeš krasan
Kao akròpola časti naše.

Kò silni lave, nakon svog počinka,
Na sami prisluh nazočne pogibli,
Tvoj puk je ustò, mahom sažò,
Tvoje da sačuva ime dično.

Zavijorile troboje ponosne
O zarkom suncu, uzdižuć duhove,
Kroz blagdan slavija narodnoga
Pjesme i popjevke tresle zrakom.

Razsukale se povorke bezbrojne,
Planulo naših kapa crvenilo,
Planula krvca, a ti zasja
Čarnom u grimizu epopeje. —

O to bje borba! — Kuka i motika
Digla se složno crnom prot izdajstvu,
Na kom se njeki ušančise
Nevriedni sinovi tvoji, *grade!*

Na ime tvoje, tvoje na hrvatstvo,
Rad kojeg slava ide te tolika,
Smradnim se blatom daòogubne
Koristi, nevjerstva bacit htjeli.

Zatajit tebe, pustit da udesom
Ravnaju tvojim vjekovni dušmani,
U zboru tvome tudji jezik
Opet da odjekne, sram ih budi! —

Al ti se sjeti krvave prošlosti,
I uspomene dušu ti skosnuše!
Ne, nikad već se vratit ne će
Zazorna doba tvog poniženja!

Otaca svojih ti si se sjetio,
Kojim je bilo hrvatstvo svetinja,
Koji su za njeg u smrt išli,
Žene i djecu zabòravljali.

Pobiedio si! — u prah si bacio
Sve nametnike, izrode pogubne,
Satrò im glave, da se nikad
Više ne ukažu božjem suncu.

S oltara trulih njihovih bezbožnih
Pobacao si, gujevan razmrskao
Kumire varke, sebičnosti,
Zavisti, laži i glupe sile. —

Odzyonilo je svima, što kušali
Pretvòrit te u ogavnu posudu
Pandòre, što te htjeli predat
Valovlju sudbe, što na te reži.

Odzyonilo je svima, što bezstidno,
Kupujuć glase puka bezázlenog,
Na tebi, sveti Šibenice,
Bludište hotjeli duša gradit.

I uzduh sparni eto je razčišćen,
Miazme kobne òdvitla oluja,
I ti mi, *grade*, opet stojiš
Velebn, miran, kò lave gordi!

O slava tebi i puku *tvojemu*,
O slava svima, što no se latiše
Oruzja svetla čiste sviesti,
Borbu da najljepšu častno vode!

O slava vama, sela vi pitoma
Mog oko grada, što no ste vesela
Kò na pir došla u jèk borbe,
Hrvatstvo vaše da obranite!

O slava vama, puka perjanice,
Lučonoše u tminam vrludanja,
Što pravim putem koracate,
Kazujuć narodu luku spasa!

Svedj napried tako! — zloba nek grakuće,
Nek truje slabe paklenim otrovom,
Poštenje vaše bit će jače,
Napori vaši blagoslovjeni! —

Kao što nakon oluje užasne
I nakon tutnja groma i potresa,
Oblačje tmasto s neba mine,
Zasiñe sunce u sjaju zlatnom,

A uzduh svježi oživi, okriepi
Čovječeje grudi, šareno cvijeće,
Tišina opet krajem vlada,
Miru se novome svak veseli,

Tako mi i ti, okriepljen, osnažen,
Preporodjen u cijelom biću svom,
Sad lakše dišeš, blagosivljuć
Minule dane, o Šibenice! —

Nužda je bila; — zakon je naravi,
Da sve, što čuti vječnom u svèmienju
Put boljka i put savršenstva
Spješiti mora, — a što je divlje,

Što ne zna shvaćat svetinju uzorâ,
Milotu truda obći za napredak,
Narodni ponos, doma cieniu,
Dostojno disat na svietu nije.

Budućnost tvoja zore rumenilom
Sjaje i ljepši život ti naviešta!
Ljepšeg života ti si vriedan,
To si dokazao svieću svojom. —

Pa kreni dalje, cvjetaj i napreduj
U božje ime! — U sebi dovoljno
Imadeš snage, pomoć tudju
Nikad ne izgledaj, — crv je u njoj!

Nikada robskim ne daj samòzivcim
U ruke vlasti, — na vrat bi oni ti
Pritisli teljig. Njim je samo
Svoje do utrobe, svoje slasti.

Budi ovakav, kakav si bio mi
Do sada, srčan, čvrst i nepòmican
U poštenju, u vjeri svojoj,
Svim u vrlinama, što te kite!

Al najčvršći mi budi u vjekove
U vjeri i u ljubavi prežarkoj
Za Hrvatstvo i za slobodu
Tužne, al diyne nam otačbine!

DINKO SIROVICA.